

Kunstenplan 2021-2024

inleiding

bfna

regeling vierjarige subsidies

AFK
amsterdams
fonds voor de
kunst

Inleiding BFNA

Regeling Vierjarige subsidies

Kunstenplan 2021-2024

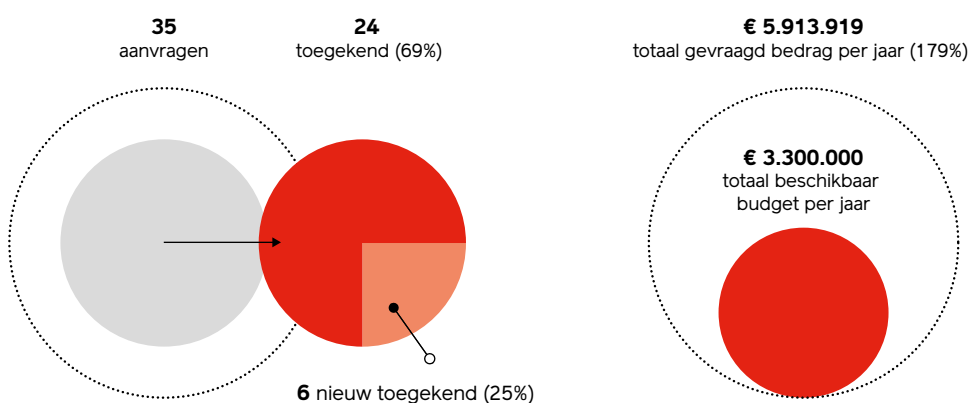
AANVRAGEN IN HET KORT

Binnen de discipline BFNA werden veertig aanvragen ingediend. Twee aanvragen zijn gedurende de behandelprocedure ingetrokken. Drie aanvragen kwamen niet meer voor honorering bij het AFK in aanmerking omdat de aanvragers zijn gehonoreerd voor een plek in de functies van de Amsterdam Bis. De betreffende aanvragers hebben daarom hun aanvraag bij het AFK ingetrokken. De commissie BFNA heeft 35 aanvragen volledig behandeld.

- Het beschikbare budget voor BFNA in de komende kunstenplanperiode bedraagt € 3.300.000. In totaal vroegen de 35 volledig behandelde aanvragers € 5.913.919 per jaar aan, gemiddeld € 168.969 per aanvrager. Het beschikbare budget is daarmee 179% overvraagd. De oorspronkelijke veertig aanvragers vroegen in totaal € 8.267.859 aan, oftewel 250% van het beschikbare bedrag.
- Dertien aanvragers (37%) ontvangen in de lopende periode geen vierjarige subsidie van het AFK. Vier van hen dienden voor de periode 2017-2020 wel een aanvraag in voor vierjarige subsidie, maar zagen deze niet gehonoreerd. Drie aanvragers ontvingen in de periode 2017-2020 één of tweemaal een tweejarige subsidie van het AFK. Negen organisaties vragen voor het eerst vierjarige subsidie aan bij het AFK.
- De 22 aanvragers die in de periode 2017-2020 al een vierjarige subsidie ontvangen vanuit het Kunstenplan vragen voor de periode 2021-2024 samen jaarlijks € 4.013.882 aan. Dat is 59% meer dan zij in de lopende subsidieperiode ontvangen. Al deze aanvragers vragen boven hun huidige subsidieniveau aan, waarvan vijf bijna of meer dan het dubbele.
- Twee van de aanvragen zijn ook aan een andere commissie voorgelegd voor co-advies.

De commissie oordeelt dat 24 aanvragen voor subsidie in aanmerking komen. Het beschikbare budget is toereikend om al deze aanvragen geheel of gedeeltelijk te honoreren. Het gaat om zes nieuw gehonoreerde aanvragers en achttien organisaties die in de huidige periode ook vierjarige subsidie ontvangen. Twee van de gehonoreerde aanvragers ontvangen in de periode 2019-2020 een tweejarige subsidie. Elf aanvragen acht de commissie niet subsidiabel.

OVERZICHT AANVRAGEN BFNA

BFNA			
Aanvrager	Aangevraagd (in euro's per jaar)	Toegekend (in euro's per jaar)	Toegekend 2017-2020 (in euro's per jaar, niveau 2020)
AGALAB	88.821	87.500	74.264
Amsterdam Light Festival	300.000	-	-
ARCAM Architectuurcentrum Amsterdam	230.000	230.000	217.266
Docking Station	77.000	-	-
FIBER	100.000	100.000	47.742
Framer Framed	325.000	325.000	42.436
If I Can't Dance, I Don't Want To Be Part Of Your Revolution	125.000	92.831	92.830
Kunsthalle Amsterdam	186.250	-	-
Kunstverein	118.114	118.114	92.231
LIMA	145.787	145.787	-
Mediamatic	250.000	185.461	185.460
NDSM-werf	375.000	375.000	318.277
Next Nature Network	300.000	100.000	-
Nieuw Dakota	222.000	65.584	65.583
Oude Kerk	250.000	250.000	185.662
P/////AKT	119.000	101.500	79.569
Pride Photo Award	52.500	-	-
Rijksakademie van beeldende kunsten	200.000	120.000	105.975
Sociëteit SEXYLAND	175.000	175.000	-
Sonic Acts	126.447	126.447	105.957
STEIM	120.000	-	67.824
Stichting Amsterdam Art	140.000	106.093	106.092
Stichting Art Zuid	320.000	-	183.356
stichting beautiful distress	247.500	100.000	-
stichting Lost & Found	80.000	-	-
Stichting The Beach	160.000	120.000	63.591
Stichting Young Designers	61.000	-	-
Submarine Channel	95.000	90.180	90.179
Thami Mnyle Stichting	34.500	34.125	18.300
The One Minutes Foundation	70.000	-	45.556
Unfair Amsterdam	100.000	100.000	-
W139	375.000	-	307.667
WG Kunst	50.000	-	-
What Design Can Do	170.000	50.000	27.806
Zone2 Source	125.000	100.000	-
	5.913.919	3.298.622	2.523.623
Totaal budget bfna (in euro's, per jaar)			3.300.000
Totaal gehonoreerde aanvragen (in euro's, per jaar)			3.298.622
Resterend budget (in euro's, per jaar)			1.378

ALGEMEEN BEELD

Amsterdam kent een rijk palet aan organisaties binnen de beeldende kunst, fotografie, nieuwe media en architectuur. Zij richten zich op een grote verscheidenheid aan onderwerpen en doelgroepen. Van een organisatie als The Beach, die via social design gemeenschappen in Amsterdam Nieuw-West probeert te versterken, tot een instelling als De Oude Kerk, die op de Wallen publieksgerichte tentoonstellingen van formaat realiseert. Onder de gehonoreerde aanvragers zijn zes nieuwkomers, waarbij met name Sexyland in het oog springt. Sexyland heeft zich in korte tijd bewezen als een fris, nieuw geluid binnen de Amsterdamse kunstwereld. De plannen zijn ambitieus en uit de aanvraag spreekt een flinke dosis energie. De commissie vindt Sexyland dan ook een welkome aanvulling binnen het Kunstenplan. Van de zes nieuwkomers binnen de vierjarige regeling stromen er twee door vanuit de tweejarige regeling: LIMA en Unfair. Deze organisaties hebben zich in de afgelopen jaren positief ontwikkeld en overtuigden de commissie met hun plannen voor de komende periode.

Van de 35 aanvragen adviseert de commissie er elf niet te honoreren, op grond van een te lage totale waardering. Getoetst aan de verschillende criteria bevatten deze aanvragen voor de commissie te veel zwakke aspecten dan wel substantiële punten van kritiek om vertrouwen te kunnen hebben in de kwaliteit en haalbaarheid van de voorgenomen activiteiten. Van één aanvraag acht de commissie de uitvoerbaarheid onvoldoende waardoor deze aanvraag niet voor honorering in aanmerking komt.

Middenveld

Een discussie over het middensegment in de beeldende kunst van Amsterdam is niet nieuw. De Kunstraad constateert in haar verkenning een hiaat tussen aan de ene kant de veelal kleinere initiatieven in de stadsdelen en aan de andere kant grote musea als het Stedelijk Museum en FOAM. Mede hierdoor zijn bestaande organisaties in de afgelopen jaren hun programma gaan verbreden. Zo nemen het Stedelijk Museum en FOAM ook verantwoordelijkheid voor het tonen van werk van jonge Amsterdamse kunstenaars, en groeit Framer Framed met de verhuizing naar Amsterdam Oost toe naar het formaat van een middelgrote instelling. Ook de Oude Kerk positioneert zichzelf met een gelaagd programma in het middenveld. Toch zou een middelgrote presentatie-instelling, die in schaal tussen een kleine instelling als P/////AKT en het Stedelijk Museum in zit en ruimte biedt aan de mid-career kunstenaar, een welkome aanvulling zijn in Amsterdam. Kunsthal Amsterdam zag die rol voor zichzelf weggelegd. Maar met een beperkt track record vond de commissie deze instelling nog niet rijp voor vierjarige ondersteuning.

Specialisaties

Een nieuwkomer binnen het Kunstenplan is Zone2Source, die in het Amstelpark kunstprojecten realiseert die de relatie onderzoeken tussen mens, natuur en technologie. Zone2Source maakt deel uit van een breed palet aan relatief kleine organisaties die zich op een specifiek onderwerp of doelgroep richten, en die in eerste instantie gericht zijn op een publiek van professionals. Deze gespecialiseerde organisaties hebben elk een verschillend vetrekpunt en kenmerken zich onder andere als ontwikkelinstelling. Ze zijn soms artist-driven (talentontwikkeling), curator-driven (Kunstverein) of genre-driven (If I can't dance). Ook kan bijvoorbeeld gedacht worden aan Thami Mnyele, dat een artist-in-residence programma heeft voor Afrikaanse kunstenaars. Dergelijke organisaties zijn niet primair gericht op het bereiken van een breed publiek, maar vormen juist door de specifieke focus een verrijking van het Amsterdamse culturele ecosysteem.

Ontwerp

Binnen het geheel aan aanvragers vormen de instellingen die zich richten op ontwerp, technologie en digitale cultuur een bijzondere categorie, die groeiende is. Binnen ontwerpende instellingen wordt logischerwijs meer toepassingsgericht gedacht dan binnen de beeldende kunst. Niettemin is ook het ontwerpveld divers. Next Nature Network schuurt met haar provocatieve, speculatieve benadering meer aan tegen de beeldende kunst. Een organisatie als The Beach, die zich richt op social design, beweegt zich meer richting sociaal-maatschappelijke doelstellingen. Uiteenlopende onderwerpen als overgewicht, watertekort en -overlast en zelfmoordpreventie worden geadresseerd. Het artistiek belang van dergelijke instellingen kan, vanwege het doelmatige en vaak participatieve karakter, niet zonder meer op dezelfde manier beoordeeld worden als klassieke beeldendekunstorganisaties. Voor deze organisaties is het van belang dat zij de maatschappelijke agenda weten te vertalen naar een artistieke betekenis of gelaagdheid. De commissie heeft bijvoorbeeld gekeken naar de visie die de organisatie formuleert ten aanzien van een maatschappelijk vraagstuk, de toevoeging die kunstenaars en ontwerpers bieden op het maatschappelijk vraagstuk en hoe de uitkomsten van participatie en ontwerpend onderzoek worden gevisualiseerd en gepresenteerd. In veel gevallen levert de geïntegreerde benadering van artistieke, sociale en economische invalshoeken meerwaarde op, met verrassende resultaten als een geborduurd bos of een niet-organische baarmoeder. Aanpak en werkwijze van de organisaties zijn zeer verschillend. Zo ontwikkelt The Beach een eigen methode, 'sustainist design' genaamd, waarmee ze de artistieke kwaliteit en betekenisvolle participatie van de buurt waarborgt. What Design Can Do kiest juist voor een festival en een tentoonstelling om een groter publiek deelgenoot te maken van het ontwerpend onderzoek naar grootstedelijke en maatschappelijke vraagstukken.

Beurzen en het commerciële veld

Het gesubsidieerde segment binnen de beeldende kunst kan niet los worden gezien van de kunstmarkt. Kunstenaars zijn voor de verkoop van hun werk afhankelijk van commerciële galeries, en galeries kunnen een belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van kunstenaars. Een organisatie die met één been in de commerciële kunstwereld staat en met één been in de institutionele, gesubsidieerde kunstsector is Amsterdam Art. Enerzijds draagt zij met een stevige marketingaanpak bij aan de zichtbaarheid van Amsterdamse kunstgaleries, anderzijds verbindt zij culturele organisaties en galeries aan elkaar, en faciliteert ze een veelzijdig programma voor een breed publiek. Waar een organisatie als Amsterdam Art vooral gericht is op de galeries en instituties, legt kunstbeurs Unfair haar focus juist op de kunstenaar. Niet zozeer de kunstmarkt is daarbij het uitgangspunt - al wordt er natuurlijk wel werk verkocht - maar het zo goed mogelijk presenteren van jonge aanstormende kunstenaars en hun werk. Voor organisaties als deze, die tegen de kunstmarkt aan schuren, heeft de commissie kritisch gekeken of zij in eerste instantie de kunst en de kunstenaar voorop hebben staan, of dat dienstbaarheid aan de markt prevaleert. Het plan van Unfair stelt nadrukkelijk de kunstenaar centraal, en Amsterdam Art zorgt voor een grote zichtbaarheid van de beeldende kunst in Amsterdam.

ARTISTIEK BELANG

Uit de ingediende aanvragen blijkt dat organisaties zich meer dan ooit bewust zijn van hun maatschappelijke relevantie. Waar voorheen de nadruk lag op de autonomie van de individuele kunstenaar, zoeken culturele instellingen steeds nadrukkelijker naar hun maatschappelijke rol. Organisaties richten zich op maatschappelijke kwesties als identiteit, technologie en ecologie. Het zijn geen nieuwe thema's, maar het viel de commissie op hoe zeer deze de boventoon voeren in de plannen. Die gestage ontwikkeling gaat gepaard met veranderende opvattingen over bijvoorbeeld

perspectief, afzender en ontvanger. Zo is Framer Framed sinds enkele jaren een belangrijke speler in het Amsterdamse kunstenveld. De organisatie richt zich op het vertellen van verhalen, buiten de traditionele westerse canon. Daarmee doet het niet een beroep op kunst als brenger van dé waarheid, maar laat het zien dat er een veelvoud van perspectieven en waarheden mogelijk is. Ook een organisatie als Sonic Acts, die begon als een specialistisch festival voor audiokunst, is zich in de loop der jaren breder gaan oriënteren en nadrukkelijker gaan verhouden tot relevante maatschappelijke ontwikkelingen. De maatschappelijke urgentie draagt vaak bij aan een sterke artistieke betekenis van het werk voor het publiek, terwijl andersom een artistiek gelaagde en conceptuele benadering een maatschappelijk vraagstuk in een heel nieuw daglicht kan stellen. Andere organisaties blijven nadrukkelijk de focus leggen op de autonomie van de kunstenaar, zoals P/////AKT, AGA LAB en If I can't Dance. Bij deze organisaties gaat het bijvoorbeeld om de ontwikkeling van de pas afgestudeerde kunstenaar of het verwerven en vernieuwen van ambachtelijke kennis. Soms is het een dun koord waar kunstenaars en culturele organisaties op balanceren. Een te nadrukkelijke focus op autonomie kan leiden tot een naar binnen gekeerde sector. Een al te nadrukkelijke maatschappelijke agenda kan ertoe leiden dat kunstenaars beperkt worden in hun artistieke vrijheid. Bovenal vindt de commissie de vrijheid van de kunstenaar om te bevragen of ondergraven wezenlijk. In het beste geval leidt het tot kunstwerken die het publiek beroeren en aanzetten om hun eigen standpunt te bevragen.

BELANG VOOR DE STAD

Kunstinstellingen tonen meer dan voorheen een bewustzijn van de omgeving waarin ze zich bevinden, of dat nu gaat om de maatschappelijke context of meer concreet de buurt of wijk waarin de organisaties zich bevinden. Met name de organisaties aan de randen van de stad weten doorgaans goed te verwoorden wat hun maatschappelijke relevantie is, hoe ze zich tot hun omgeving verhouden en hoe buurtbewoners bij hun programma's worden betrokken. Een in het oog springend voorbeeld is De Appel, dat zich vier jaar geleden gedwongen zag uit het centrum te vertrekken. In Broedplaats Lely in Amsterdam Nieuw-West heeft de organisatie zich opnieuw uitgevonden, en ze verhoudt zich zowel in de programmering als in een educatieprogramma nadrukkelijk tot het stadsdeel en haar inwoners. Ook de komst van Sexyland in het Kunstenplan bevestigt in de ogen van de commissie een trend die al langer gaande is: in de wijze waarop kunstinstellingen zich organiseren staat niet langer de top down-gedachte centraal. Sexyland werkt op non-hiërarchische wijze samen met tal van kunstinstellingen, waarbij de bottum up-gedachte het uitgangspunt is. Programma's worden niet alleen voor, maar vooral samen met bezoekers en buurtbewoners gemaakt. Jonge organisaties hebben dit vaak als vertrekpunt, terwijl al langer bestaande organisaties op deze wijze op zoek gaan naar nieuwe manieren om urgent te blijven. Uit de plannen spreekt veel nadrukkelijke reflectie op de rol van kunst in de samenleving en er zijn tal van voornemens voor praktijkonderzoek hiernaar.

Dat kunstinstellingen mede door gentrificatie verdwijnen uit het centrum en naar andere delen van de stad vertrekken, komt vanzelfsprekend de spreiding van de kunst over de stad ten goede. Maar ook een in het centrum gevestigde instelling als ARCAM is zichtbaar in de hele stad omdat activiteiten plaatsvinden op die locaties waar het thema aan de orde is. Delen van Noord, die voorheen nog deel uitmaakten van de periferie van de stad, krijgen een steeds centralere rol. Opvallend is de concentratie aan gehonoreerde aanvragen op het terrein van de voormalige NDSM: van nieuwkomer Beautiful Distress, tot Stichting NDSM-werf, What Design Can Do en Nieuw Dakota. Wat betreft de spreiding blijft er ook nog wel wat te wensen over. De commissie vond het opvallend dat er onder de aanvragers niet één organisatie gevestigd is in Amsterdam Zuidoost. Wel is CBK Zuidoost opgenomen in de Amsterdam Bis.

De gentrificatie van Amsterdam heeft echter ook een belangrijke keerzijde. Ateliers en woningen worden onbetaalbaar, en een donkere wolk van tijdelijkheid hangt organisaties op de NDSM-werf, maar ook in Amsterdam Nieuw-West en Amsterdam Oost boven het hoofd. In het centrum wordt de leefbaarheid beïnvloed door het groeiende aantal toeristen. Dit roept vragen op over de rol van beeldende kunst in dat stadsdeel. De commissie heeft de indruk dat kunstenaars en culturele organisaties zich inhoudelijk meer van de ontwikkelingen in het centrum van de stad afkeren, terwijl ze kansen ziet in de kunst om er juist tegenwicht aan te bieden. Dat vraagt van organisaties die in het centrum gevestigd zijn dat ze zich in hun programma's ook verhouden tot de maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkelingen in hun stadsdeel.

De meeste aanvragers kiezen voor Leefbare stad of Wereldstad als eigen accent. Leefbare stad vertaalt zich vaak in het adresseren van stedelijke vraagstukken en in het samenwerken met bewoners en buurten. Met Wereldstad onderstrepen de aanvragers vooral het internationale karakter van hun organisatie. Sommige organisaties werken samen met specifieke partners in het buitenland om hun slagkracht te vergroten. Een organisatie als de Rijksakademie brengt juist een grote en gemêleerde groep internationale kunstenaars in Amsterdam bijeen en zorgt daarmee voor een continue instroom en verrijking van het aanbod in de stad.

UITVOERBAARHEID

Wat betreft de uitvoerbaarheid lieten de ingediende plannen een wisselend beeld zien. Het ambitieniveau varieerde van grote bescheidenheid tot extreme groei. Hoewel veel organisaties weinig vlees op de botten hebben, wordt er toch vaak voor gekozen om in de vaart der volkeren vooruit te gaan met meer activiteiten, hogere kosten, en hogere gevraagde subsidies. Het kan volgens de commissie echter ook van moed getuigen om een stap terug te zetten, door bijvoorbeeld minder activiteiten te organiseren en nog nadrukkelijker in te zetten op het kwalitatief waarborgen van de activiteiten die wel worden gerealiseerd. Dit kan ook een 'faire' omgang met medewerkers ten goede komen en overbelasting voorkomen. Het is de commissie wel opgevallen dat veel organisaties nadenken over hoe kunstenaars en personeel eerlijker betaald kunnen worden. De Fair Practice Code heeft in die zin zijn eerste effect. Sommige, veelal kleine organisaties, zijn hierin nog voorzichtig. Niet zozeer naar de kunstenaars, maar vooral de honorering van de medewerkers vindt de commissie soms nog bescheiden. Dat maakt organisaties kwetsbaar voor verloop.

Het plan van de Oude Kerk sprong er wat betreft de uitvoerbaarheid voor de commissie uit. De principes die ten grondslag liggen aan de programmering van de organisatie - openheid, eigenaarschap, verandering en contemplatie - zijn op consequente wijze doorgevoerd binnen de bedrijfsvoering. Hiermee laat deze aanvrager zien dat het op alle niveaus van de organisatie doet wat het predikt, en dat bedrijfsvoering niet louter gaat over financiering en budgetbeheer, maar ook een visie vraagt.

Op het gebied van governance zijn in de afgelopen jaren stappen gezet, maar er is ook hier nog veel te winnen. Hoewel er een groter bewustzijn is van het belang van good governance, zijn veel organisaties nog onvoldoende in staat om mogelijke risico's op dit gebied helder te benoemen, evenals maatregelen om deze risico's te beheersen.

De ingediende marketingplannen waren over het algemeen summier, en niet altijd even verrassend. Aanvragers geven veelal een zeer generieke omschrijving van hun doelgroepen en maken gebruik van generieke communicatiekanalen. Een positieve uitzondering was hier de aanvraag van FIBER, die met zeer goed gekozen kanalen getuigt van inzicht in het mediagebruik van de doelgroepen.

DIVERSITEIT EN INCLUSIE

Hoewel er over de hele breedte van het veld nog een wereld te winnen is, toonden een aantal organisaties in hun aanvragen een scherp bewustzijn van het belang van diversiteit en inclusie. Voor aanvragers als The Beach en Framed is het denken over diversiteit een vanzelfsprekend onderdeel binnen de organisatie. Deze organisaties verbinden zich nadrukkelijk met de bewoners om hen heen, wat leidt tot diversiteit in het programma en een publiek dat een goede afspiegeling is van de Amsterdamse bevolking. Ook Sexyland sprong er op dit vlak bovenuit en formuleerde een overtuigende visie op de diversiteit van het programma, het publiek en het personeel. Opvallend is dat er onder de aanvragers niet één organisatie is, die vanuit een cultureel diverse basis werkt. Hierin lijkt de beeldende kunst achter te lopen op de podiumkunsten en de musea. Kleinere gespecialiseerde organisaties worstelen soms nog met de manier waarop ze diversiteit kunnen incorporeren. Maar ook voor kleine organisaties die een professioneel publiek bedienen ligt er een taak om het eenstemmige aanbod te doorbreken en de nieuwsgierigheid van professionals te voeden.

De commissie vindt de diversificatie van het personeel binnen het gehele palet van aanvragers misschien wel het meest urgent, omdat uit de aanvragen blijkt dat hier nog veel werk te verzetten is. Wanneer het personeel ook binnen de geledingen waar de beslissingen worden genomen diverser in samenstelling is, zal dat sneller leiden tot een cultureel meerstemmige programmering en zal een cultureel divers publiek zich makkelijker kunnen identificeren met de organisatie. Dat proces van identificatie is in de ogen van de commissie cruciaal. Meerstemmigheid binnen de organisatie en vooral ook binnen de besturen en raden van toezicht is een opdracht waar de instellingen de komende jaren voor staan.

COLOFON

De Inleiding BFNA regeling Vierjarige subsidies 2021-2024 is een uitgave van het Amsterdams Fonds voor de Kunst.

Samenstelling

Amsterdams Fonds voor de Kunst

Vormgeving

Piraña grafisch ontwerp

Amsterdams Fonds voor de Kunst

Bezoekadres

Pakhuis de Zwijger

Piet Heinkade 179

1019 HC Amsterdam

Postadres

Postbus 1079

1000 BB Amsterdam

Tel: 020 – 5200520

Fax: 020 – 5200599

www.amsterdamsfondsvoordekunst.nl

www.afk.nl

secretariaat@afk.nl

www.facebook.com/afk020

twitter.com/AFK020

[instagram.com/afk020/](https://www.instagram.com/afk020/)